

מרכז כלים, מתוך פרויקט "מבט הדדי" בהובלת תמיר מייליש. רוקדים: חיים ראובני, מידד רז. צילום: יאיר מיוחס
Kelim Center, "Mutual Gaze" lef by Tamo Meizles. Dancers: Haim Reuvni, Medad Raz. Photo: Yair Meyuhass

מרכז "כלים" לכוריאוגרפיה: תנועות עדינות בצל המלחמה

הפגיעה הייתה יחסית קלה ומאז המבנה חזר לקדמותו. בימים אלו, אנחנו חוזרות בהדרגה לעבודה בחללי המרכז ומוצאות פתרון לנושא המרחב המוגן.

מגוון קולות, מגוון אוכלוסיות, בשגרה ובחירום

פרויקטי הבית שלנו כמו תכניות הלימודים, קולקטיב אמניות פסטיבל כלים, הפרויקטים האמנותיים עם מגוון האוכלוסיות, כולם המשיכו לפעול תוך הסתגלות ושינוי צורה למצב הקיים. כך לדוגמה, פרויקט 'מבט הדדי' אנסמבל לא.נשים עם וללא לקויות ראייה ועיוורון בהובלת תמר מייליש, המשיך לפעול לאורך תקופת המלחמה, בזום ובסניף מרשיל תל אביב. פרויקט 'רקדי' לבנות הגיל השלישי תושבות בת ים בהובלת שקד מוכיח פעל בזום ואף פתח את שעריו לנשים נוספות בנות הגיל השלישי להצטרף מכל הארץ. (פירוט נוסף על אפיקי הפעילות השונים בהמשך).

תכניות הלימודים - איים של יציבות

שנת הלימודים נפתחה באוקטובר עם שתי תכניות הלימוד שלנו: הותיקה מביניהן היא התכנית הדו שנתית לכוריאוגרפיה אשר במסגרתה נפתח מחזור חדש בהובלת תמי ליבוביץ. התכנית השניה היא תכנית לימודים חדשה ב"כלים" - 'חממת יציאה לפעולה' בשיתוף מפעל הפיס, אשר החלה מחזור שני בהובלת נטלי צוקרמן. החממה עוסקת בלימודי כוריאוגרפיה ליצירה מקצועית עם אנשים ממגוון

איילה פרנקל

בין מה שידוע למה שאיננו

כמו כולן, אנחנו נדרשות להתנהל בתוך מצב של חוסר ודאות. כמה זמן זה ימשך? מה יהיו ההשפעות הכלכליות והחברתיות של המלחמה, ואיך זה ישפיע על התרבות והאמנות ועל צריכתן? כיצד נוכל לתמוך ובמי? מהי הזהות שלנו בתוך זה? האם אנחנו נדרשות להיות גם גוף הסברתי - פוליטי? מהן הדעות 'הפנימיות' של חברי.ות הצוות, ומהי העמדה שאנחנו נוקטות כמוסד?

הפעילות שלנו בתקופת המלחמה הושפעה מהעובדה שעד כה אין בכלים מרחב מוגן. עם פרוץ המלחמה, נדרשנו לאמץ במהירות זהות חדשה כמוסד "נודד", שמתארח בחללים אחרים, ומתוך כך גם יוצר שיתופי פעולה והקשרים חדשים ומרתקים. הרבה מהפעילות שלנו נדדה למוסדות אחרים או לזום, וכך בעוד שבכלים אין מרחב מוגן ניסינו ליצור איים מוגנים של חוויה, מחשבה ומחקר כוריאוגרפי במרחבים אלטרנטיביים. בתחילת המלחמה, מרכז כלים נפגע מהדף של רקטה שנפלה ברחוב סמוך. החלונות של המרכז נפלו ונשברו ומוסדות סמוכים אלינו נפגעו אף יותר. לא היה איש בחלל בזמן הפגיעה. לצד החשש והדאגה שעלו,

אוכלוסיות גיל שלישי, נוער ואנשים עם מוגבלויות. במסגרת החממה, קבוצת הכוריאוגרפיות הנבחרות נחשפות להיבטים תרבותיים, היסטוריים וסוציולוגיים של הקבוצות השונות באוכלוסייה, כמו גם לפרנסים של יצירה כוריאוגרפית בשיתוף אנשים עם מגוון יכולות מהארץ ומהעולם. בדיעבד, נוכחנו לגלות שהבחירה לפתוח את תכניות הלימוד כבר באוקטובר היתה מדויקת מאוד עבור הסטודנטיות. משבוע לשבוע הן הלכו ונאספו כקבוצה, ובעדיניות צללו לעומק תכני הלימוד.

פסטיבל "כלים" 2024: האמנות - לאן?

התהליך עם האמניות שעובדות לקראת פסטיבל "כלים" 2024 הושפע מאוד מהמלחמה. את התהליך מובילים. את איילה פרנקל (המנהלת האמנותית של המרכז) והמנהל האמנותי השותף של הפסטיבל - אורי שפיר. במסגרת הפסטיבל הייתה מתוכננת תקופת ריידנסי ביכלים בין אוקטובר 2023 ועד הפסטיבל במרץ 2024. התוכניות השתנו, לא שמנו דגש על קידום תהליכי היצירה בסטודיו, הן בשל המשבר הגדול שחווינו כולנו, והן לאור כך שבכלים לא היה קיים מרחב מוגן וגם חלק גדול מהאמניות טסו לחו"ל בשל המצב. לכן, עיקר תשומת הלב הופנתה ליצירת מפגשי זום בין אמניות הפסטיבל, מתוך התכוונות להתכנס פנימה כקבוצה. נפגשנו בזום אחת לשבועיים, שיתפנו איפה כל אחת, מהן התחושות שמלוות אותנו, מה היו הרעיונות המקוריים לתהליך היצירה שלנו, ואיפה אנחנו עומדות מול אותם תכנונים כיום. לא דחקנו באמניות לחזור ליצור, אלא עודדנו מרחב שיש בו זמן ופתיחות, מרחב שבו המציאות זולגת פנימה ומחלחלת לתוך תהליכי היצירה. לאורך החודשיים הראשונים בהם נפגשנו חלק מהאמניות העלו חששות לגבי הלגיטימציה לעסוק באמנות בעת הזו, וחלקן הביעו תחושת ניתוק מהתהליך האמנותי וחוסר עניין לעבוד כרגע בסטודיו. אנחנו מצידנו נתנו מקום לחששות ולתחושת הספק, החלטנו לדחות את הפסטיבל למועד שקט יותר, ולהמשיך את התהליך המשותף בדרכים חלופיות. כעת, כחודשיים לאחר פרוץ המלחמה, אנחנו רואים שרוב האמניות חזרו לארץ ומתחילות לקיים שגרה של יצירה בצל המלחמה.

עולה השאלה, כיצד אמנות המחול תושפע מהמלחמה? האם הדימויים שאנחנו רגילות לראות על הבמה ישתנו? כיצד יתקיימו יצירות של היצירות הכוריאוגרפיות תושפע מהטראומה הקולקטיבית? מה הרלוונטיות של יצירות שנוצרו ועלו לפני ה-7.10 עבור היוצרות עצמן ועבור הקהל, וכיצד אפשר להציע קריאה מחודשת בהן?

מהליווי האמנותי של יוצרות בימים אלו ביכלים, בהחלט ניכר שהמציאות זולגת לתוך הסטודיו, לתוך תהליכי היצירה. יוצרת אחת בחרה ראשית כל 'לשחזר' את המהלך הבימתי שבנתה לפני המלחמה, ואז בשלב השני לבחון אותו דרך התמונות, המחשבות והלך הרוח של תקופת המלחמה ולתת לו להשתנות ולהצבע מחדש. יוצרת אחרת אמנם בחרה להמשיך בתהליך היצירה כביכול ללא שינוי, תוך עיסוק בתמות פנים מדימוליות אודות היחסים בין כוריאוגרפיה וסאונד, אבל ניכרים היו בתנועתה השינויים וההשפעות של המלחמה. תחושת השבר באה לידי ביטוי בגוף ובמחשבה, צף ועלה רפיון של ויתור הן בגוף עצמו והן בכתיבה הכוריאוגרפית, נוצרה משקליות של חוסר ידיעה, פחד ופראיות. נוצר הרווח בין האמונה לעשייה, רווח שבתוכו נכנסים סימני שאלה, הטלת הספק, חוסר ידיעה, הכאב. לעומת יצירות קודמות, ביצירתה הנוכחית הגוף לא מפגין רק 'מסוגלות', עוצמה ויכולת, אלא גם רפיון, חוסר ידיעה, בלבול ואבדון. אנחנו מאמינות בחשיבות ההשתנות הזו, ותומכות בדינמיות של התהליכים האמנותיים למול מאורעות התקופה. במובן זה, הבחירה שלנו היא לא רק ברעיון שהציגו אמניות הפסטיבל למופע מסוים כפי שהציגו אותו לפני פרוץ המלחמה, אלא אמונה בדרך האמנות, באפשרות שלה להניב למציאות ולהשתנות. אנחנו מזכירות לעצמנו שהעיתיד לא ידוע ודינמי ביותר בתקופה חריפה זו, ולכן גם לפני העבודות ישנה עוד דרך ארוכה של השתנות.

זמן תגובה מיידי - אירועים עכשיו

בנוסף לתמיכה המתמשכת במגוון הקהילות שאנחנו עובדות איתם, יצרנו פעולות קצרות מועד שמניבות ישירות למצב המלחמה, ודרך פעלנו להרחיב את מעגלי התמיכה שהמרכז נותן לקהילת המחול ולקהילת האמנות הרחבה. זאת, דרך פתיחת מגוון מפגשי למידה בחינם, ויזום אירועים חד פעמיים שיש בהם התכוונות לריפוי, ריכוך, עיבוד והתאספות. באוקטובר יזמנו מפגש בהנחיית ד"ר תמר סימון

בשם 'מעטפת הרוח של עולם המחול'. המפגש שאף להציע כלים מעולם הטיפול בטרומה לצורך עיבוד משותף של המאורעות כקהילה והגיעו אליו כוריאוגרפיות ממגוון גילאים ורקעים. בהמשך, קיימנו מפגש הקשבה בהנחיית האמן מאיר טאטי ובשיתוף גלריית המקרר בו נכחו אמנים. ות ממגוון מדיומים. 'מפגש אמהות' אמניות בהנחיית מירב דגן ודניאל גליה קינד - פרויקט בינלאומי ביכלים' במסגרתו האמניות מתבוננות בפרקטיקות האמהיות באופן תיאורטי, ומציעות להקיש מתוכן על רבדים אחרים של החיים החברתיים, הפוליטיים והכלכליים. האמניות הובילו מרחב לשיתוף וחשיבה אודות האמהות כדרך להתבוננות ופעולה אלטרנטיבית בעת הזו. בנוסף, קיימנו במסגרת תכנית הריידנסי של פסטיבל "כלים" מפגש למידה פתוח בשם 'הקשרים שבינינו' בהנחיית עלמה מריה סימון, שהציעה נקודות מבט מעולמות האקולוגיה והפרמקלצ'ר כהשראה להתנהלות אלטרנטיבית ויחסי גומלין ברי קיימא בתוך קהילת המחול.

לצד הפעולות שזמנו ונועדו לתמוך ולהזין את קהילת האמנות בימים קשים אלו, אנחנו רואות חשיבות רבה בתיעוד הזמן הזה בדרכים שונות. תיעוד שנרשם בגוף האמנותי ונשזר ביצירתה, ותיעוד מילולי וטקסטואלי של המתרחש בתחום המחול על נגזרותיו השונות. ביוזמת אילנית תדמור, קיימנו מפגש זום בנושא 'הוראת מחול ותנועה בזמן מלחמה' שאילנית הובילה יחד עם עלמה מריה סימון, ואליו הוזמנו דוברות שונות לשוחח על תפקיד המורה בימים אלו. למפגש הזום הראשון הגיעו כ-70 מורות מכל רחבי הארץ, ממגוון סגנונות מחול ואנחנו עובדות בימים אלו על המפגש השני.

שותפות דרך וערכים של סולידריות

בימים אלו, שכולנו כאובים ומודאגים, צומחת תחושה חדשה של סולידריות וקולגיאיות בתוך שדה המחול ובשדות משיקים. כך לדוגמה, יזמנו שיתופי פעולה עם גלריית 'המקרר' ועם תא תרבות דה וינצ'י בתל אביב-יפו (האירועים מתוכננים לינואר 2024 בהובלת רותי דירקטור). בנוסף לכך, בזירה הבינלאומית נולדו שיתופי פעולה חדשים עם תיאטראות בחו"ל מתוך פניה שזמנו וקריאה לקולגיאיות אמנותית שחוצה גבולות ומגזרים וממשיכה להניע את האמנות כמרחב לחיבור והכלת מורכבויות, גם ודווקא בימים מורכבים אלו. כמו כן, נוצר שיתוף פעולה חדש עם המכון הכוריאוגרפי ביוזמה ישראלית מקומית שעוסקת בזירה הבינלאומית.

חזרה הביתה

בעתיד הקרוב, עם הסדרת הפתרון המתוכנן למרחב מוגן ביכלים, אנחנו מתכננות לקיים מרחבים פתוחים שמזמינים קבוצות נוספות מקהילת המחול להשתמש בחללי המרכז בימים אלו, בהם בוגרי התכנית לכוריאוגרפיה, רקדנים. ות עצמאיים. ות ועוד. נקיים סשנים שבועיים של קהילות היפהופ, פריסטייל וווגינג עמן אנחנו עובדות בשנתיים האחרונות, לצד מפגשי קריאה ולמידה ששואלים על מושגים כמו אמת ופוסט-אמת.

לסיכום, אנחנו ביכלים "מתבוננות על ההווה מתוך מחויבות לדמיון עתיד. אנחנו מקדמות ערכים של מטריארכליות, של הובלה רכה וקשובה, ונותנות זמן לתהליכי עיבוד ויצירה. אנחנו מחזיקות במחויבות לדמיון, להאמין, לנוע קדימה בתקווה, לתחזק את ההווה כדי לאפשר עתיד.

איילה פרנקל היא המנהלת האמנותית של מרכז "כלים" לכוריאוגרפיה בבת ים. בנוסף, מנהלת אמנותית של פסטיבל 'נפגשות' אותו יזמה ב-2017 במרכז "כלים" ואשר נערך מאז שנת 2020 בשיתוף עיריית תל אביב-יפו במרחב הציבורי של שכונת כפר שלם. חברה בעמותת הכוריאוגרפים. כרקדנית, שיתפה פעולה עם להקת המחול בת-שבע (פרויקט "כמויות" בשבדיה), להקת יסמין גודר ועוד. בוגרת בהצטיינות של תואר ראשון בפילוסופיה ותולדות האמנות ובוגרת תכנית פרסיץ לניהול מוסדות תרבות של עיריית תל אביב-יפו.